

वैशंपायन उवाच याज्ञसेन्यावचः श्रुत्वा पुनरेवार्जुनो ब्रवीत् ॥ अनुमान्य महाबाहुं ज्येष्ठं भ्रातरमच्युतं ॥ १ ॥ अर्जुन उवाच दंडः शास्ति प्रजाः सर्वा दं
 ड एवाभिरक्षति ॥ दंडः सुप्तेषु जागर्ति दंडं धर्मं विदुर्बुधाः ॥ २ ॥ दंडः संरक्षते धर्मं तथैवार्थं जनाधिप ॥ कामं संरक्षते दंडस्त्रिवर्गो दंड उच्यते ॥ ३ ॥ दंडे न रक्ष्यते धान्यं
 धनं दंडे न रक्ष्यते ॥ एवं विद्वन्नुपाधस्त्वभावं पश्य स्वलौकिकं ॥ ४ ॥ राजदंडं भयादेके पापाः पापं न कुर्वते ॥ यमदंडं भयादेके परलोकं भयादपि ॥ ५ ॥ परस्परं भयादे
 के पापाः पापं न कुर्वते ॥ एवं सां सिद्धिकेलोके सर्वं दंडे प्रतिष्ठितं ॥ ६ ॥ दंडस्यैव भयादेके न खादंति परस्परं ॥ अंघ्रे तमसि मज्जेयुर्यदि दंडो न पालयेत् ॥ ७ ॥ यस्माद
 दांतान् दमयत्यशिष्ठान् दंडयत्यपि ॥ दमना दंडनाच्चैव तस्मादंडं विदुर्बुधाः ॥ ८ ॥ वाचा दंडो ब्राह्मणानां क्षत्रियाणां भुजार्पणं ॥ दानदंडाः स्मृता वैश्यानिर्दंडाः शू
 द्र उच्यते ॥ ९ ॥ असंमोहाय मर्त्यानां मर्थं संरक्षणाय च ॥ मर्यादां स्थापिता लोके दंडसंज्ञा विशांपते ॥ १० ॥ यत्र श्यामो लोहिताक्षो दंडश्चरति सूद्यतः ॥ प्रजास्त
 त्र न मुह्यन्ते नेता चेत्साधु पश्यति ॥ ११ ॥ ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थश्च भिक्षुकः ॥ दंडस्यैव भयादेते मनुष्या वर्त्मनि स्थिताः ॥ १२ ॥ नाभीतो यजते राजन्नाभी
 तो दातुमिच्छति ॥ नाभीतः पुरुषः कश्चित्समये स्थातुमिच्छति ॥ १३ ॥ नाछित्वा परमर्माणि नाकृत्वा कर्मदुष्करं ॥ नाहत्वा मत्स्यघाती वप्राप्नोति महतीं श्रियं ॥
 १४ ॥ नाघ्नतः कीर्तिरस्तीह न वित्तं न पुनः प्रजाः ॥ इंद्रो वृत्रवधेनैव महेंद्रः समपद्यत ॥ १५ ॥ य एव देवा हंतारस्तौ लोकोर्चयते भृशं ॥ हंतारुद्रस्तथा स्कंदः शक्रो मि
 र्वरुणो यमः ॥ १६ ॥ हंता कालस्तथा वायुर्मृत्युर्वैश्रवणो रविः ॥ वसवो मरुतः साध्या विश्वे देवाश्च भारत ॥ १७ ॥ एतान् देवान् नमस्यन्ति प्रतापप्रणता जनाः ॥ न ब्र
 ह्माणं न धातारं न पूषाणं कथंचन ॥ १८ ॥ मध्यस्थान् सर्वभूतेषु दांतान् शमपरायणान् ॥ जयन्ते मानवाः केचित्पशांताः सर्वकर्मसु ॥ १९ ॥ न हि पश्यामि जीवंतं
 लोके कंचिदहिंसया ॥ सत्त्वैः सत्त्वा हि जीवंति दुर्बलैर्बलवत्तराः ॥ २० ॥

द्रव्यार्पणं निर्दंडः दास्यमेव कारयेन्न त्वस्य दंडोस्ति शूद्रंतु कारयेद्दास्यमिति मनूक्तेः एतच्चात्मापराधे ज्ञेयं ॥ १ ॥ १० ॥ श्यामः दृढाभिघातेन दंडस्य ध्यजनकत्वात् लोहिताक्षो दंडयितुः क्रोधातिशयात् सूद्यतः
 सुतरामुद्यतः साधुयथापराधं ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ महतीं इंद्रलोकादि मत्स्यघातीवेत्यनपकारिणामपि बधः कार्य इत्यत्र दृष्टांतः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥

मपहरति ॥ ८ ॥ भुज्यत इति भुजे भक्तं तन्मात्रार्पणं वेतनप्रदानमित्यर्थः दानं राज्ञे